

1961. D'altra banda aquest nom s'aplica en alguns llocs a un vent que ve de llevant el matí i que va girant segons la direcció del sol (*ètrasçl* a les Viles del Turbó, 1965). Nom d'un color de roba amb tint tornasolat o de molts colors: *faldestes de girasol* en un doc. de 1486 (Caretà, *Barbr.*, s. v. *faldilles*); «roba de seda texida ab fils de diverses colors o *girasol*: vestis polimita», OPou (*TbPu.*, 317); «el meu pare m'ha casada amb un vell --- un uy tort - y un altre que li penjava; / tan prest --- jo li demanava / un manto de *gira-sol*, cusit a la catalana», cançó pop. mallorquina (MilàF, *Romllo.*, 358.1f., versió A₁). *Gira-solat*; *engira-solat*.

Giravoltar [manca encara en Lab. 1839, però ja va usar-lo Verdaguier en el primer escalaborn de l'*Atl.* de 1867]: «Un matí que sa mare desd' un serrat altíssim / las cridava, sas plèyades donaren-li la mà, / y allavors, coronada de resplandor vivíssim, / ab lo bell nom d'Hespero pel cel *giravolta*» x, 11d; estrofa que suprimí en la versió definitiva, però en aquesta figura en una de les belles estrofes verdaguierianes: «--- / en altre temps d'alegres Hespèrides fou hort / --- / Rey n'era Atlas, aquell qui de la blava volta / los signes a una esfera de jaspi trasplantà, / y del sol y del astre que més lluny *giravolta* / la dansa misteriosa y armònica explicà» (1, 6c); «la orquesta marca'ls primers compassos del vals y casi tots alhora 's posan a *giravoltar*», Em Vilanova (*La Festa Major*; en *La Renaixensa*, a. 1877; II, 344); «com a remor del esquelet seguint al manyac o manso, axís tots los garbers s'afanyaren a seguir los passos de don Manel», Del Bosch (*Lo Segador*, 23); «brunzien los falziots *giravoltant* per l'espai ab esbojarrada fúria», Pons Mass. (*Trascant p. l. S.*, 9); «una mànega d'aigua *giravoltava* riu amunt i hem estat a punt d'enganxar els salzes de la ribera amb el penó de la gàbia», Coromines (*Silèn* XIX, O. C., 99a25).

Giravolt [Belvitges; Labèrnia, 1839]: paraula illustrada per Josep Carner, que ja l'usava en el poema *La Més Alta* (*La Paraula en el Vent*, a. 1914; O. C., 408) i especialment en la bella i gentil comèdia *El Giravolt de Maig*, de 1928. *Giravolta* [Belv., Lab. 1839] i també usat per Verdaguier: «los peus dels sardanistes prenen ales / y al sol de l'alegria tota ànima 's desclou; / axís les hores en ses dances belles / lo ritme van seguint de les estrelles / que en *giravolta* eterna rodegen la polar; mes canta 'l gall y dancen més alegres / --», *Canigó* I, 23c. +*Giravolar* tr. 'fer brandar descrivint cercles': «(desembeina l'espasa:) El primer que li toqui un fil de roba amb la punta dels dits morirà als meus peus com un vil fello! (es queda *giravolant* l'espasa, còmicament provocatiu)», Coromines (*L'Amor Traïdor*, I, p. 15).

Giratomb. *Giravela*; *gimbela*. *Giraversa*. *Engirpeus*. *Giromància* [Lab. 1839]; *giromàntic* [*SLitCos-ta*]. *Giròmetre*. *Giroplà*. *Giroscoopi* [*DOrt.*].

1 En l'*Enueg* de Montaudon (Appel, *Chr.*, 43.65) és variant d'un sol entre sis manuscrits, lliçió trivial d'un copista (català?) en lloc de «quan trop s'*atira*» dels altres, única que convé al context.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *girat* m., *girada*, *giradís*, *girable*, *giradissa*, *girador*, *plat girador*, *giradors*, *girall*, *girament*, *girant* adj., *girant* m., *giratori*, *giratòria*, *girera*, *gir*, *gir* (terme comercial), *en gir*, a l'*engir*, *engires*, a les *engires*, *gira*, *gos de gira*, *sotagira*, *girell*, *girella*, *giràndola*, *girola*, *girolat*, *girolet*, *girolita*, *girosella*, *capgirar*, *capgireta*, *capgirell*, *anar a capgirells*, *capgirellar*, *capgirament*, *contragirar*, *contragirada*, *contragira*, *entregirar-se*, *entregirat*, *entregirada*, *miggirar-se*, *pergirar*, *regirar(-se)*, *regirador*, *regirat*, *regirar* (V. supra), *regirada*, *reigiró*, *arregirar*, *arregiró*, *regir*, *regirable*, *regiradís*, *regiradora*, *regirament*, *regira-rocs*, *giraboix*, *giracaldes*, *giracamines*, *giracasaques*, *giramantells*, *giracampana*, *girafuller*, *girapedaç*, *girapeix*, *girapeus*, *girapluges*, *gira-rostes*, *gira-sol*, *gira-solat*, *engira-solat*, *giravoltar*, *giravolt*, *giravolta*, *giravolar*, *giratomb*, *giravela*, *gimbela*, *giraversa*, *engirpeus*, *giromància*, *giromàntic*, *giròmetre*, *giroplà*, *giroscoopi*.

Girasol, *girasolat*, *giratomb*, *giratori*, *giravela*, + *giravolar*, *giravolt*, -*volta*, *giravoltar*, V. *girar* *Girbat*, *girbit*, V. *gerb*, i cf. *engirgolat* *Girbol*, *girbola*, V. *girgola* *Girell*, *girella*, V. *girar*

GIRFALC o GRIFALT o GIRIFAUT, pres del fr. ant. *girfalt* (avui *gerfaut*), i aquest, de l'esc. ant. *geir-falki*, compost de *falki* 'falco' i *geiri* 'estria, objecte en forma de dard', a causa de les llistes semblants a sagues, que travessen el plomatge d'aquest ocell de presa. □ 1.^a doc.: *grifalt*, Llull; *girifalt*, 1398, BMetge.

«Molts hòmens qui portaven *grifalts* --- als tarteres per guanyar diners», Llull (*Merav.*, NCI, III, 122). Forma influïda per la contaminació de *grifó* o *griu*, nom del gran ocell fabulós (veg. *ESGARRIFAR*). També Ausiàs escriví «per què-us suplic, dels hòmens, vós, millor, / que d'un *grifaut* me siats donador» (CXXIIBis). I *AlcM* cita dos testimonis més d'aquesta forma en els Ss. XIV-XV. «*Girfalc* o *girifalt*», Lab. 1839. *Girifalt* s'aplicà també per comparació a una peça d'artilleria, esmentada per un doc. barceloní de 1540 (*Ar-dits* IV, 23; *DAG.*). Veg. *DCEC* (GERIFALTE).

GÍRGOLA, 'espècie de bolet comestible', en altres llocs *girabola* i *gí(v)ola*, nom afí a l'oc. *girboulet*, *girelo*, *gerilho*, *giroïlla*, i fr. *gironle*; d'origen incert; potser es tracta d'un nom **eryngüla*, fabricat per naturalistes, referint-se al panical (*eryngium*) vora el qual sol créixer, nom deformat en **gyrgula*, **gyrula*, i formes semblants, per influència del ll. *gyratus* 'girat' a causa de la posició torta o de gairell en què solen estar el capell o el pedicel d'aquest bolet. □ 1.^a doc.: princ. S. XIX (Febrer Cardona; *DFgra.*); oc. *giroïlla* 1937.

És força conegut a totes les terres de la llengua. A les Illes se'n sent a parlar més. El primer dicc. a incloure'l és el menorquí de Febrer Cardona (*girgola*, p. 337), a primers del segle passat (si bé deixà en blanc l'equivalència en les altres llengües); *DFgra.* (1840): «producció esponjosa de la terra, *seta*»; «g. a todas <?> las especies de hongos comestibles»,